De vocum Graecarum apud poetas Latinos dactylicos ab Ennii usque ad Ovidii tempora usu.

Dissertatio Inauguralis Philologica

Quam Scripsit Et

Amplissimi Philosophorum Ordinis

Consensu Et Auctoritate

Ad Summos In Philosophia Honores

In

Universitate Litterarum Viadrina Vratislaviensi

Rite Impetrandos

Die IV. M. Augusti A. MCMIII Hora X

Una Cum Sententiis Controversis In Aula

Leopoldina Publice Defendet

Ludovicus Sniehotta

Silesius.

Adversarii Erunt:

Erdmann Hanisch, Dr. phil.

Josefus Wolko, stud. phil.

Vratislaviae

M. & H. Marcus.

Haec commentatio reliquis capitibus aucta propediem edetur in „**Breslauer philologische Abhandlungen vol. IX, 2**".

EDUARDO NORDEN

S.

Nonnullis iam disputationibus verba facta esse de Graecarum vocum apud Romanos usu quamquam haud ignoro, tamen adhuc nemo ea qua oportuit diligentia temporum habita ratione quaesivit, quibusnam causis poetae, ut terminationibus et Graecis uterentur et Latinis, commoti sint. quod ut probem, de illis commentationibus quae quidem mihi innotuerunt, pauca praefabor.

Atque primo quidem loco Koenii appellandus est libellus *„Über die Sprache der römischen Epiker“, Münster 1840.* qui quod de nominibus Graecis copiosius non egit, haud mirum est, cum haec partem tantum sermonis quo usi sunt heroici carminis poetae, efficiant. sed ne materiam quidem plenam collegit, quo factum est, ut nonnulla contendat quae a vero abhorrent.

Neque plus proficimus opere illo quod O. Weise de vocibus Graecis in sermone Latino inventis scripsit[1]. nam omnia quidem nomina appellativa e Graeca lingua deprompta mira diligentia collegit, sed et de nominibus propriis perpauca dixit neque causas attulit, quibus adducti sint poetae, ut Graecas terminationes hic illic ponerent. atque idem valet de libro Neuii *„Formenlehre der lateinischen Sprache“ (Stuttgart 1866 — Erster Teil)*, qui summa diligentia formas Graecas collegit, et de *Tensauro italograeco* Saalfeldii[2]. praeter hos nonnulli viri docti occasione oblata de hac vel illa causa terminationis Graecae adhibitae verba fecerunt, sed ita ut haud semel er-

[1]) *„Die griechischen Wörter im Latein“ von Dr. O. Weise. Gekrönte Preisschrift der Fürstlich Jablonowskischen Gesellschaft. Leipzig 1882. (tom. 23) p. 56 sqq.*

[2]) *Dr. G. A. Saalfeld: Tensaurus italograecus. Wien 1884.*

rarent, velut Wagner[1]), Forbiger[2]), Ribbeckius[3]), H. Iordanus[4]), Birtius[5]), Keller[6]), de quorum opinionibus amplius disputare hoc loco supersedeo.

Sequitur ut de via quam in ratione poetarum disserenda inii, nonnulla addam. primum quidem, ne materia obruerer, eorum tantum poetarum qui heroo usi sunt versu, opera tractavi, ac ne eorum quidem omnium, sed eorum tantum qui inde a sexto urbis saeculo usque ad octavi finem fuerunt. non tamen scaenicos lyricosque neglegendos esse putavi, cum hic illic eorum ratione cognita rectius de heroicorum poetarum genere dicendi nominumque Graecorum ratione disputari posse intellegerem. itaque et Enni Lucili Varronis Ciceronis reliquias et Lucreti Catulli Vergili Horati Tibulli (Lygdami Sulpiciae) Properti Ovidi opera perscrutatus Plautinas Terentianasque fabulas adhibui. viam autem disserendi hanc ingressus sum, ut primum agerem de ipsa materia, qualis exstaret apud poetas, tum de causis quibus poetae ut Graecas adhiberent terminationes, commoti essent, deinde ut quaererem, quomodo magis magisque in poetarum Latinorum elocutionem flosculi illi e Graecorum sermone deprompti intraverint.

---

1) *Quaestiones Vergilianae.* (*Vergili opera variet. lect. et perpet. adnot. illustrata a. C. G. Heyne, Lps. 1830—41 cur. Ph. Wagner. vol. IV.*)

2) *Vergili opera rec. et illustr. A. Forbiger. Lps. 1872—75.*

3) *Vergili opera rec. O. Ribbeck. Lps. 1859—68. vol. I. Prolegomena critica.*

4) *Kritische Beiträge zur Geschichte der lateinischen Sprache. Berol. 1879. cap. I.*

5) *Mus. Rhen. tom. 34 p. 1 sqq.*

6) *Epilegomena zu Horaz. Leipz. 1879—80.*

Pars prior.

Caput I.

De nominum Graecorum quae apud poetas Romanos inveniuntur, numero.

§ 1.

De nominativi et vocativi formis.

1. Illorum nominum quibus Latini secundae declinationis terminationes in pedestri sermone dederunt, nominativo et Graeco usi sunt poetae et Latino h. e. et terminatione *-us* vel *-um* et *-os* vel *-on*. itaque inveniuntur haec nomina Graecorum more declinata:

apud Lucilium: *Atticon* fr. 874 [1]), *sophos* fr. 121, *rhetoricoteros* fr. 57. dubitari sane potest, quo iure has formas huc rettulerim. nam fortasse Lucilius haec omnia nomina Graecis scripsit litteris, id quod non raro codices testantur. qua de re infra disputabo. in Ciceronis *Arateis* exstat: *scorpios* 77. 208. 430 [2]); apud Lucretium: *Tityos* III 992 [3]); apud Catullum: *Penios* 64. 285, et *Scyros* 64. 35 in textum recepit Ellis codicum secutus vestigia praebentium *syros siros schyros sciros schirios schiros thiros thiros tyros*. sed cum de locis Thessaliae, unde omnes concurrunt incolae nuptiis laeti regis, agatur, — nominantur Tempe Crannon Larissa — hoc quoque nomen ad locum quendam spectare Thessaliae certum est. sed quoquo modo res

---

[1]) Numeris usus sum Baehrensii (F. P. R.).

[2]) Eiusdem editoris numeros adscripsi (P. L. M.).

[3]) Lachmanni editionem secutus sum.

se habet, sive *Scyros* locus Thessaliae, non insulae illius nomen est sive *Cieros* scribendum cum Meinekio[1]) atque Lachmanno, non multum id ad quaestionem propositam refert. nam pro certo haberi potest nomen quoddam geographicum Graecam servasse terminationem.

Pergo ad Vergilium, qui in his nominibus Graeca terminatione usus est: *Epeos* II 264[2]), *Tyros* IV 679, *Zacynthos* III 270, *Neritos* III 271, *Tmaros* ec. VIII 44, *Epiros* ge. 1. 59, *Lesbos* ge. 2. 90, *Delos* ge. 3. 6, *lageos* ge. 2. 93, quibus locis codices inter se consentiunt. maioris partis codicum auctoritate nisus legendum esse censeo: *Aegyptos* VIII 705, *Tenedos* II 21, *Mnasyllos* ec. VI 13, *scorpios* ge. 1. 35. de ceteris locis quibus codices Latinam potius terminationem tueri videntur, altero in capite pauca referam. sed placet illa quoque nomina quae a Vergilio ori adaptata sunt Latino, afferre; nam haec nomina cognovisse postea ex usu nobis erit. scripsit igitur Vergilius latine:

Aeolus Acrisius Argus Aetolus Aegyptus[3]) *Belus Caucasus Caicus Cerberus Centaurus Coroebus Dardanus Deiphobus Eurus Entellus Eumelus Euryalus Helenus Helymus*[4]) *Hyrtacus Ilus Imbrasus Inachus Iasius Idaeus Iphitus Lagus Lycus Labyrinthus Menelaus Misenus Minotaurus Neoptolemus Nilus Nisus Notus Orsilochus Ornytus Parthus Pandarus Palinurus Polyphemus Polydorus Pyrrhus Priamus Phoebus Sthenelus Troilus Thessandrus Teucrus Tartarus Zephyrus — Bacchus Eridanus Gyllarus Hermus Hesperus Ismarus Linus Medus Maenalus Pontus* et omnia nomina appellativa (uno quidem excepto: *lageos*).

Horatius his locis usus est Graecis terminationibus: *Ilios* c. IV 9. 18, *Iolcos* epod. V 21, *Chios* ep. I 11. 1. 21, *Lesbos* ep. I 11. 1, *Samos* ep. I 11. 2. 21, *Rhodos* ep. I 11. 16. 21, *Dolichos* ep. I 18. 19.

---

1) Vindic. Strabon. 151.

2) Ubicunque operis nomen non adscripsi, Aeneidis libri citantur.

3) II 340 par Graeco nomini *Αἴπυτος*, si cod. P sequimur. ceteri codd. praebent *Epytus*, quod nomen apud Graecos non invenitur. itaque cum codice P *Aepytus* lego. cf. pag. 6 n. 2.

4) Sic codd. sed cum graece *Ἔλυμος* tantum inveniatur, fortasse hoc quoque loco Graecos secuti *Elymus* scribemus.

Haec nomina Latina terminatione finiuntur: (carm.) *Bacchus Cerberus Codrus Colchus Daedalus Deiphobus Enceladus Eurus Lycus Medus Nilus Notus Oceanus Pegasus Parthus Priamus Palinurus Phoebus Rhoetus Sisyphus Sthenelus Tithonus Thynus*, (epod. sat. ep.) *Tantalus Philodemus Sisyphus Chrysippus Cratinus Heliodorus Aristippus Priamus Demetrius Mimnermus Telemachus Philippus Orcus Lebedus Alcaeus Aeschylus Aesopus Choerilus Callimachus Homerus Democritus Hebrus Corinthus Eutrapelus Telephus Colchus Cadmus Silenus Democritus Aristarchus Eurus Centaurus Pactolus.*

Tibullus quattuor locis *os* terminationem adhibuit: *Tyros* I 7. 20, II 3. 58, IV 2. 16, *Delos* II 3. 27. *us* terminatione finiuntur: *Priapus Bacchus Cerberus Tantalus Eurus Marathus Notus Taurus Nilus.* in panegyrico Messallae haec exstant nomina: *Pylos* (48) *Phoebus Bacchus Icarus Nilus Oceanus.*

In Lygdami quae dicuntur elegiis inveniuntur: *Lygdamus Phoebus Bacchus*, apud Propertium: *Tyros* III 13. 7, *Oricos* I 8. 20, *Isthmos* III 21. 22, 22. 2, *Pelion* II 1. 20, *Ilion* (vocat.) III 1. 31 et *Tityrus Cerberus Notus Parthus Aegyptus Phoebus Bacchus Homerus Caucasus Alcinous Ascanius Callimachus Mysus Croesus Parnasus Amphiaraus Misenus Dindymus Aeacus.*

Omnes qui aetate praecesserunt poetas in Graeca terminatione adhibenda superat Ovidius, ad cuius rationem cognoscendam sufficiet respexisse metamorphoses. terminationem Graecam servavit his locis: *Claros Tenedos* I 516, *Sperchios* I 579, *Amphrysos* I 580, *Haemos* II 219, *Peneos* II 243, *Ismenos* II 244, VI 224, *Maeandros* II 246, VIII 162, *Pandrosos* II 559, *Aglauros* II 560. 785 [1]), *Harpalos* III 222, *Labros* III 224, *Cephisos* III 343, *Delos* VI 191. 333, VIII 221, *Naxos* III 640, *Rhodos* IV 204, *Pylos* VI 418, *Pieros* V 302, *Caystros* V 386, *Orchomenos* VI 416, *Oliaros* VII 469, *Tenos* VII 469, *Andros* VII 469, XIII 661. 649, *Gyaros* VII 470, *Peparethos* VII 470, *Samos Paros* VIII 221, *Meleagros* VIII 299. 385. 515. *Epiros* VIII 283, XIII 720, *Amphissos* IX 356, *Phantasos* XI 642, *Aesacos* XI 791, *Areos* XII 310, *Lemnos* XIII 46. 313, *Mermeros* XII 305, *Buthrotos* XIII 721, *Peloros* XIII 727,

[1]) Sed II 739/49 *Aglaurus.*

Myscelos[1]) XV 20, *Pelios* XII 513, *Pharos* XV 287, *Tyros* XV 28, *Pelion* VII 224, *Lilybaeon* XIII 726.

In *-us* finiunt haec nomina:

Argus Asbolus Aeolus Acrisius Aeacus Ampycus Ascalaphus Apidanus Acastus Ancaeus Achelous Autolycus Assaracus Amycus Arcesius Amenanus Anigrus Bacchus Caucasus Cynthus Caicus Cycnus Cyparissus Coralus Cephalus Corinthus Cerberus Capetus Glaucus Daedalus Dardanus Euphorbus Erasinus Eurus Epaphus Eridanus Eurynomus Enaesimus Eurytus Eurypylus Exadius Epytus[2]) *Hippothous Hippasus Helenus Hellespontus Hesperus Hermaphroditus Hymenaeus Iacchus Inachus Indus Icarus Ilus Hippolytus Lebinthus Lincus Leucippus Lycus Melanthus Mopsus Morychus Nebrophonus Notus Nessus Olympus Oribasus Oresitrophus Orchamus Oceanus Orneus Pindus Phoebus Parnasus Peneus Pamphagus Pyramus Pholus Pirithous Pettalus Phocus Proetus Pergus Pegasus Phaedimus Priamus Pyrrhus Polydorus Picus Rhoetus Sipylus Silenus Taurus Tmolus Thous Thescellus Tantalus Triptolemus Telephus Thessalus Tlepolemus Telemus Xanthus.*

2. Poetae vetustiores nomina quae in Graeca lingua in -ας vel -ης exeunt genetivo in -ου excurrente, plane latine flexerunt. itaque terminatio nominativi nulla apud eos invenitur nisi *a*, velut apud Plautum *danista trapezita sycophanta* — ut locos nonnullos afferam: Amph. 506. Curcul. 420. Epid. 55. 607. Menaech. 1087. Most. 537. 623 — *Leonida* (Asin. 58. 265) *Clinia* (Bacch. 912) *Apella* (Epid. 626). neque aliam rationem in Enni fragmentis inveni. itaque lego (frg. A. 18)[3]) '*Anchisa*' cum scholiasta (Veron. ad Aen. II 687), quamquam [Probus] ad Verg. ecl. VI 31 '*Anchises*' tradit. nam *Anchises* posteriore tempore ab omnibus qui hoc nomine usi sunt, dictum esse satis constat. si igitur scholion illud Veronense l. c. addit: '*peritum multarum disciplinarum Anchisen fuisse* //////[4]),

---

[1]) Ita scribo e Kornii editione, quamquam codices ε et λ *micilus* praebent, *myscelus* emendavit Scaliger; sed Kornius num lectiones omnes diligenter adnotaverit, dubito.

[2]) Cf. pag. 4 adn. 3.

[3]) Numeros adscripsi editionis novae Vahleni, quamquam opusculo demum scripto in manus meas pervenit.

[4]) Enni nomen periisse Probi testimonio palam fit.

qui ita de eo ait: doctus Anchisa etqs', certum mihi videtur Ennium vocabuli forma usum esse '*Anchisa*', quia scholiasta ipse '*Anchisen*' dicit. multo enim facilius fieri potuit, ut [Probus] formam usitatissimam '*Anchises*' Ennio quoque tribueret, quam ut auctor scholii Veronensis quamquam ipse *Anchisen* dixit, Ennianum illud ita corrumperet, ut formam obsoletam inferret. ne quis in *a* vocali producta offendat. Ennium saepius vocalem *a* in fine brevem per vim ictus metrici produxisse Fleckeisenus docuit[1]). Lucilius quoque illa *a* vocali nominativi pro longa utitur, ut frg. 171:

'*perditus Tiresia Tuscus grandaevos gemebat*'.

Itaque codices sequor his quoque locis Ennianis: frg. 188 *Aeacida*, frg. 132 *Aeacida* (vocat.). in Lucili saturis Lindemannus *Leonidae* nomen frg. 419 scripsit. sed nominativis qui in *-a* exeunt, hunc Lindemanni coniectura effectum addere non audeo. nam quid Lucilius hoc loco scripserit, ne suspicari quidem possumus, neque quisquam adhuc quod codicibus traditur, emendavit.

Post Ennium Luciliumque atque scaenicos illos veteres terminationes Graecae *-as* et *-es* ita poetis Romanis placuerunt, ut duobus tantum locis nominativi plane Latini nobis occurrant: alter in Horati prioris libri satura sexta (v. 120) *Marsya*, alter in Properti libro secundo (14, 1) *Atrida*. excipiendus autem est vocativus, qui nonnunquam neque latine videtur neque graece formatus esse. sane exspectaremus nomina quae in *as* desinunt, in vocativo *a* vocali finiri eodemque modo nomina quae *-es* terminantur, quia utrumque genus primam sequitur declinationem Latinam. sed rem ita se non habere singulis demonstretur exemplis. nomina quae in *-as* excurrunt, in vocativo terminationem *-a* accipiunt apud Vergilium in *Aenea Amynta Damoeta Hyla Iolla Lycisca Lycida Menalca*, apud Horatium in *Tiresiā*, apud Tibullum in *Aenea* (II 5. 39).

Nomina quorum terminatio *-es* est, in vocativo exeunt in *e*, velut in Vergili libris *Achate*[2]) *Alcide Anchisiade Iaside Laride*

---

[1]) *Kritische Miscellen p. 21.*

[2]) Ita praebent omnes codices Aen. I. 459, *Achata* papyrus Oxyrhynchica saeculi fere V., ed. Grenfell et Hunt part. I pag. 60 n. 31.

Menoete Polite, apud Horatium *Laertiade* (sat. II 5. 69) *Atride* (ep. I 7. 43), apud Propertium *Oiliade* (IV 1. 117), in Ovidi metamorphoseon libris *Philoctete Aeacide Alcide Boote Philoctete Amyclaide Achaemenide.*

Sed mutuantur nomina quae in *-es* finiunt, terminationem ab illis quae in *-as* desinunt, ut Vergilius in Aeneide ubique dicit: *Anchisa*, Horatius: *Atridă* (sat. II 3, 187), Ovidius: *Aeacida* (VII 798) *Cecropida* (VIII 551).

3. Nomina generis feminini quae primam sequuntur declinationem Latinam, plerumque Graecas terminationes servant. neque mirum est *-a* terminationem servari, quae Latinos offendere non potuit. sed nomina quae Graeci in *-η* terminant, hic illic a poetis ori Latino adaptata invenimus, quamquam pleraque eorum, ut infra exponam, metri necessitate a mutatione tuta erant. — Lucilius dixit *Tisiphone* frg. 134 [1]), *Phryne* frg. 220.

Lucretius horum nominum nullo usus est casu nisi vocativo *Calliope*, Cicero ubique terminationem Graecam retinuit, Catullus et *Nereine Acme Aganippe Cybebe (Cybele) Hebe* dixit et *Ariadna* (64. 54. 253) *Creta* (64. 174).

Poetae hanc consuetudinem Graecos adhibendi nominativos libenter amplexi sunt. itaque ea tantum nomina afferam, quae praeter consuetudinem in *-a* desinunt. apud Vergilium loco terminationis Graecae *-e* exstat *-a* in *Europa* I 385, *Creta* III 104, *Aetna* III 554 sqq., *Thraca* XII 305, *Prochyta* IX 715. Horatius in carminibus ubique Graecam terminationem adhibuit, in epodis saturis epistulis inveniuntur *Penelope Agaue Ithace Mytilene Procne Phryne*, sed *Thraca Aetna.* Tibullus *Oeta* dixit, Propertius *Eriphyla Semela Ariadna.* Ovidius uno loco ratione quam centum viginti circiter locis tenuit, mutata non *Aetne* — ut II 212, XIII 877, XV 340 — sed *Aetna* dixit V 352.

4. His nominibus quibus Romani aut primae aut alterius declinationis terminationes dederunt, subiungam ea quae tertiam

---

[1]) Mea sententia nominativus est, cui perbene appositum est '*sanctissima Erinys Eumenidum*'. nam certe Tisiphone est sanctissima Eumenidum. itaque Baehrensii coniecturam '*Tisiphonae*' probare non possum.

declinationem sequuntur. quorum permagnus est numerus, cum inter tertiam declinationem Romanorum et illas quas nondum contemplati sumus Graecas plus similitudinis sit, quam inter quartam vel quintam Latinam et eas quas dixi Graecas. terminationes *-is*, *-as* (vel *-s*), *-ax*, *-ix*, *-yx*, *-an (-n)*, *-ōr* tutae erant ab omni mutatione. ut nonnulla exempla afferam, inveniuntur apud Lucretium *Pan dorcas Charybdis*, apud Ciceronem *Arctophylax Pallas Titan*, apud Catullum *Phryx Thetis onyx Charybdis* et cetera, apud Vergilium *Paris Charybdis Thybris Iris Pristis Thetis Cisseis Opis Amaryllis Alexis Adonis Hector Antenor Arcas Pallas Pleas Dymas Calchas Abas Pallas* (heros) *Titan Acarnan Phoenix Eryx Styx Acragas*[1]) *Atlas*[2]) multa alia.

5. Transeo ad genus nominum, de quo, cum recte nondum iudicatum sit, copiosius agendum erit. omnia enim nomina quae in Graeca lingua in *-ευς* desinunt, dipthongi pronuntiationem apud poetas ita servant, ut *-eus* pro una sit syllaba.

---

[1]) Ribbeckius III 703 parum recte mihi scripsisse videtur *Acragans*, cum codices praebeant *AGRAGAN̄S* M *ACRAGAS* RV *AGRAGAS* P. cf. adn. 2.

[2]) Sic enim scribendum esse existimo: Aen. I 741, VI 796, VIII 136. 140. 141. omnes codices *Atlans* tradunt et uno tantum versiculo IV 481 *Atlas* traditur codice F. sed iam Servius *Atlans* nullo modo in Vergili libris teneri posse sensit, qui ad hunc versum haec adnotavit: '*Atlas: nullum nomen Graecum ns terminatur*'. cum Vergilius ubique Graeca nomina servare studeret neque terminationes eis daret Latinas maxime alienas a Graecis, ego quidem poetam illum Graecae linguae peritissimum nusquam *Atlans* dixisse puto sed ubique *Atlas*. neque hac de sententia decedo, postquam Linguae Latinae Thesaurum inspexi, praesertim cum non omnia exempla quae hoc in opere afferuntur, satis idonea videantur, quibus *Atlans* iam aevo Augusteo saepius dictum esse probetur. nam ut exemplum afferam, in Germanici Arateis (264 Baehrens) *Atlas* forma melius tradita est quam *Atlans* vel *Athlans* (*adhlans* A, *athlans* E, *alas* BP, *athlas* CS). In Ovidi codicibus saepius *Atlas* formam exstare quam *Atlans* e Thesauro non satis apparet. quod post aevum Augusteum *Atlans* forma videtur saepius esse adhibita, nihil ad usum Vergilianum facit (conferantur enim quae de forma terminationis *-ns* pro *-s* positae Lindsay dixit in libro de lingua Latina scripto — versionis Germanicae pag. 80 — et Buecheler '*Grundriss der lateinischen Deklination*' pag. 5). Servii quidem testimonium pluris aestimo quam codices tot locis discrepantes.

Qua de sententia notum est nos deducere conatum esse Birtium[1]), sed ut mihi quidem non persuaserit. cum ille non omnem materiam collegisse videatur, exempla afferam, quibus *-eus* terminationem omnibus locis a poetis servatam esse demonstretur.

Ac primum quidem nomina de quibus agitur, in Ciceronis Arateis inveniuntur haec: *Perseus* 21. 256. 465, *Cepheus* 82. 415. 417. 437. 461. ultimum versus pedem explet *Perseus* vel *Cepheus* in versibus 21. 465. 437. 461, syllaba *-eus* in arsi posita est vv. 256. 415. 417. neque hic neque illic *-eus* duabus syllabis pronuntiare licet. semel *-eus* in thesi positum est, sed ut unam syllabam efficiat v. 82:

'*extrema prope nocte et Cepheus conditor alte*'.

Catullus eodem modo et per *-eus* syllabam versum heroicum clausit: *Theseus* 64. 73. 115. 267, *Aegeus* 64. 213, *Prometheus* 64. 294, et *-eus* in arsi locavit: *Peleus* 64. 19, *Theseus* 64. 81. 103. 200. 247. neque in versu phalaecio aliam rationem iniit: c. 55. 25:

'*Non Ladas ego pinnipesve Perseus*'.

Vergilius *-eus* terminatione in arsi posita usus est monosyllaba duabus brevibus syllabis sequentibus: *Mnestheus* XII 443. 459, V 116. 117. 194, *Ilioneus* I 521, *Theseus* VI 618, *Nereus* II 419, *Phegeus* V 263, XII 371. sequuntur duae syllabae longae: *Proteus* ge. 4. 388. 422. 528. 429, *Ripheus* II 339. 426. 394, *Briareus* VI 287, *Tydeus* VI 479, *Chloreus* XI 768, *Mnestheus* V 493/94, XI 171. 779, XII 127. 384. 549, *Ilioneus* VII 212, I 559, IX 569, *Idomeneus* III 401, *Rhoeteus* X 402, *Mnestheus* V 189. 210. 507, IX 306. 812, X 142, V 218, IX 781, *Caeneus* IX 573, *Nereus* ge. 4. 392.

-eus thesin ultimi pedis explet: *Pentheus* IV 469, *Cisseus* V 537, *Caeneus* VI 448, *Typhoeus* VIII 298, *Caphereus* XI 260, *Aconteus* XI 612. 615, *Orpheus* VI 119, ec. IV 55, ec. VIII 55, *Enipeus* ge. 4. 368. medio in versu *-eus* syllabam bis in thesi Vergilius collocavit: ante consonantem sequentem XII 443:

'*Anteusque Mnestheusque ruunt omnisque relictis*
turba fluit castris',

vocali sequente ecl. VIII 56:

'*Orpheus in silvis inter delphinas Arion*'.

[1]) Mus. Rhenan. vol. XXXIV p. 27 sqq.

Hoc uno loco e quinquaginta quinque per metrum quidem liceret *-eus* in duas dirimere syllabas, sed ne hoc quidem eiusmodi pronuntiatio poetae placuit.

Mensura spondiaca in primo pede nullam offensionem habet comparanti ec. VIII 83 '*Daphnis me malus urit*', ibid. 98 '*Moerim saepe animas*', ibid. 26 '*Mopso Nysa datur*' et permulta exempla, in quibus primi quattuor pedes spondei sunt: I 39. 52. 63, II 54, III 10, IV 28. 30, V 7. 20. 24. 53. 63. 75. 84, VI 29. 45. 47. 51. quin etiam forma huius ipsius versus:

'*Orpheus in silvis inter delphinas Arion*'

redit plane in ec. X 52:

'*Certum est in silvis inter spelaea ferarum*'.

Sed gravissimum argumentum quo Vergilium *Orpheus* δισυλλάβως pronuntiasse probari putem, hoc est. versus antecedens

'*certent et cycnis ululae, sit Tityrus Orpheus*'

finitur voce *Orpheus* δισυλλάβως pronuntiata. in tali autem repetitionis figura nunquam a Vergilio pronuntiatio mutata est, quia vis huius figurae valde imminueretur.

cf. ec. X 72/73: '*Pierides: vos haec facietis maxima G a l l o*
G a l l o cuius amor tantum mihi crescit in horas'.
ec. VI 20/21: '*addit se socium timidisque supervenit A e g l e*
A e g l e naiadum pulcherrima . . .'
ec. IX 27/28: '*Vare, tuum nomen superet modo M a n t u a nobis*
M a n t u a, vae miserae, nimium vicina Cremonae'.

Neque solum ab iis poetis qui heroicis versibus usi sunt, sed etiam ab eis quos, cum alia versuum genera adhibuerint, metri necessitas cogere non potuit, *-eus* ubique pro monosyllabo habitum est. H o r a t i u s in hexametris *-eus* in arsi posuit in art. poet. 96: *Peleus*, c. IV 7. 27: *Theseus*. versum heroicum claudunt: *Proteus* sat. II 3. 71, *Lynceus* ep. I 1. 28, *Atreus* a. poet. 186, *Orpheus* ibid. 392.

Eandem viam ingressus est in ceteris carminibus, e quibus omnia quae inveniuntur nomina affero: *Prometheus* c. I 16. 13, II 13. 37, epod. XVII 67, *Proteus* c. I 2. 7, *Nereus* I 15. 5, *Thyoneus* I 17. 23, *Typhoeus* III 4. 53, *Patareus* III 4. 64, *Enipeus* III 7. 23, *Niseus* III 20. 15, *Idomeneus* IV 9. 20.

T i b u l l u s nominativum eiusmodi nominum vitavit, P r o p e r t i u s in quinque tantum versibus admisit et bis syllabam

finalem in arsi collocavit: *Peleus* II 9. 15, *Nereus* IV 6. 25, semel in fine versus: *Theseus* II 24.b 43, bis in thesi vocali sequente:

II 1 37: '*Theseus infernis, superis testatur Achilles*'

II 34 25: '*Lynceus ipse meus seros insanit amores*'.

Quamquam his locis *Theseus* et *Lynceus* nomina tribus syllabis metro incolumi constare possent, tamen ea disyllaba esse persuasum habeo. ceteri enim loci aliorumque poetarum consuetudo obstant, quominus hoc loco terminationem *-eus* duabus syllabis pronuntiatum esse putemus. ac Propertio quidem *Theseus* disyllabum fuisse apertum fit carmine II 24.b 43:

'*Parvo dilexit spatio Minoida Theseus*',

neque is voce spondiaca primum pedem explere dubitavit[1]).

Permagnus numerus est eiusmodi nominum in libris Ovidi, in quibus versus in *-eus* excurrunt his locis: *Astreus* V 144, *Aconteus* V 201, *Atreus* XV 855, *Aegeus* VII 454, *Coroneus* II 569, *Caeneus* VIII 305, XII 476. 514, *Caphareus* XIV 481, *Cepheus* V 12, *Enipeus* I 579, VI 116, *Epopeus* III 619, *Erectheus* VI 677. 701, VII 697, *Hypseus* V 98, *Imbreus* XII 310, *Latreus* XII 463, *Nycteus* XIV 504, *Orpheus* X 50. 64. 79, XI 66. 92, *Perseus* V 34. 56, *Phineus* V 36, *Phyleus* VIII 308, *Pyreneus* V 274. 287, *Peleus* XI 217. 244. 266. 350, XII 366, *Pittheus* VIII 622, *Proteus* XIII 918, *Typhoeus* V 353, *Thyoneus* IV 13, *Theseus* VIII 303, XII 227, *Tereus* VI 455. 473. *-eus* in arsi collocatum est his locis: *Aegeus* VII 402. 420, *Aphareus* XII 341, *Caeneus* XII 179. 459. 490, *Cepheus* IV 738, V 44, *Capaneus* IX 404, *Dorceus* III 210, *Eleleus* IV 15, *Eurystheus* IX 203. 274, *Gryneus* XII 260. 268, *Hyleus* VIII 312, *Halcyoneus* V 135, *Idomeneus* XIII 358, *Ilioneus* VI 261, *Melaneus* III 221, XII 306, *Molpeus* V 163, *Megareus* X 605, *Morpheus* XI 671, *Macareus* XII 452, XIV 159. 441, *Menaleus* V 128, *Nereus* I 187, XI 361, XII 24, XIII 742, *Nyseus* IV 13, *Nileus* V 187, *Oeneus* VIII 486, *Proreus* III 634, *Pentheus* III 514. 532. 577. 692, *Perseus* IV 639. 697. 699. 730, V 16. 80. 167. 175. 178. 248, *Phineus* V 8. 89. 157. 231, *Peleus* VII 477, VIII 380, XI 238. 260. 398, XII 193. 388, XIII 151. 155,

---

[1]) Cf. I 15. 11. 27. 18. 13. 19. 25, II 26. 1.

Panopeus VIII 312, *Proteus* XI 221. 255, *Theseus* VII 404. 421, VIII 547. 566, XII 359, XV 856, *Tereus* VI 424. 433. 478. 650. 682.

Duobus locis *-eus* in thesi positum unam syllabam efficere per consonantem insequentem apertum fit:

VII 3: '*Phineus visus erat iuvenesque Aquilone creati*'
XI 290: '*Peleusque comitesque rogant quibus ille profatur*'.

Itaque etiam tertio loco quo ante vocalem est:

XIII 683/84: '*Miserat hanc illi Therses, fabricaverat Alcon*'
'*Hyleus et longo caelaverat argumento*',

-eus monosyllabum fuisse statuemus.

Birtius sane quamquam plerumque poetas *-eus* pro monosyllabo habuisse credit, tredecim locis quibus syllaba in thesi posita sit, id negat. cuius verba haec sunt (pag. 27):

Der Leser bemerkt, dass in all' diesen Fällen auf den vorangestellten Namen hartnäckig ein Vokal folgt. Das dem Zufall zuzuschreiben, möchte ich nicht unternehmen. Ein Konsonant würde die dreisilbige Aussprache unmöglich gemacht haben. Das heisst mit anderen Worten: wenn die Dichter in ihren Versen in Übereinstimmung mit Palaemon die erste Silbe in den metrischen Hochton stellten, so wagten sie nicht die lateinische dreisilbige Aussprache zu inhibieren.

Sed haec ratiocinatio cadit, quia Birtius locos illos Vergili (II 443) et Ovidi (Met. XI 290) qui ipsius opinioni obstant, praetermisit. tertium locum (Met. VII 3) emendare conatur, ut *Phineus* vocabulum tres syllabas efficiat, eodemque modo quartum illum Ciceronis Arat. 82. atque e numero quattuor locorum quibus poetas quorum equidem rationem habuerim, *-eus* diduxisse duas in syllabas probetur, locum Vergilianum ec. VIII 56 eximendum esse supra (p. 10 sq.) vidimus. restant igitur versus illi Propertiani (II 1. 37, II 34. 25) et Ovidi XIII 684, quibus poetas a ceterorum consuetudine discessisse putare iam non licet.

Nunc summam faciamus omnium locorum:

Exstat apud	*-eus* syllaba in fine versus heroi posita	*eus-* syllaba in thesi posita	*eus-* syllaba in arsi posita	*eus-* syllaba in carminibus lyricis	Summa locorum
Ciceronem	4 locis	1 locis (ante cons.)	3 locis	—	8
Catullum	5 „	—	5 „	1	11
Vergilium	11 „	1 (ante cons.) 1 (ante voc.)	42 „	—	55
Horatium	4 „	—	2 „	11	17
Propertium	1 „	2 (ante voc.)	2 „	—	5
Ovidium	44 „	2 (ante cons.) 1 (ante voc.)	77 „	—	124
Summa	69	4 (ante voc.) 4 (ante cons.)	131	12	220

Ducentis sedecim locis *-eus* nullo alio modo pronuntiari potest nisi una syllaba: num igitur tribus quattuorve locis *-eus* in duas syllabas distrahi putabimus? num in ultimum versus pedem 'superfluam' illam quam Birtius ait (p. 30) syllabam sese quasi abdidisse arbitrabimur? ego quidem non adducor, ut hanc in sententiam eam. neque probare possum rationem qua Birtius ad suam opinionem confirmandam usus est. nam inter tredecim illos quos supra commemoravi locos Vergilianum et Ovidianum, qui ipsi obstabant, enumerare omisit, postea autem se illos non ignorare indicat [1]. nescire me fateor, quonam modo poetae qui post Ovidium fuerunt, his quidem nominibus usi sint, sed hoc pro certo habeo poetas quorum rationem novi, minime a Graeca pronuntiatione nominum quae in *-eus* desinunt, discessisse. neque grammaticorum testimonia quibus Birtius se adiuvari putat, multum valent. nam poetas volgari praetermissa propriam ingressos esse viam constat. omnes autem viros doctos adeo litteris Graecis fuisse imbutos, ut paene inviti graece loquerentur, ex epistula illa Ciceronis apparet (ad Att. VII 3), qua vir ille eruditissimus sese excusat, quod *Piraeea* dixerit pro *Piraeum.* poetas autem metri necessitate coactos *Orpheus* *δισυλλάβως* dixisse nego. quanam metri necessitate Horatius in carminibus *-eus* Graecorum more

[1]) L. c. p. 31.

enuntiare coactus est? nullam equidem invenio. denique Birtium sequi non possum, cum dicit (p. 15):

„Eine Bestätigung für dreisilbiges Orpheus bieten zunächst die Vergilhandschriften, die so häufig Mnaestaeus statt Mnesteus, Orphaeus statt Orpheus aufweisen“.

'*Orphaeus*' et '*Mnestaeus*' nullo in codice, quantum scio, inveniuntur. e numero quinquaginta quinque locorum Vergilianorum quibus nomina in *-eus* excurrentia tradita sunt, codices erraverunt: II 339 *Riphaeus* P — *Ripheus* M, II 394 RIPHAEVS M — *Ripheus* P, II 426 *-aeus* P *-eus* M, III 401 *Idomenaeus* M — *Idomeneus* P, V 537 CISSAEVS P — CISSAEV M. ge. 4. 528 PROTAEVS M PROTINVS R errores sunt scribarum nullius momenti.

In ultimo hexametri pede Latinam pronuntiationem eiusmodi comprobans Birtius his quidem verbis usus est (p. 30):

„ . . . auch hier ist die lateinische und nicht die griechische Aussprache geübt worden . . . der Dichter schiebt es vielmehr dem Leser zu, ob er sich ein metrisches Superfluum gefallen lassen will oder aber seine Zunge an griechischer Aussprache üben. Wer Lust hatte, konnte immerhin das letztere üben; man tat es gewiss nicht“.

Sed si in hac quoque re grammaticos secutus esset, aliter iudicare debuit. Marius enim Victorinus, cuius testimonio Birtius identidem nisus est, de pronuntiatione talium nominum quae in ultimo hexametri pede collocata sunt, Vergilianum illud citans V 352 sic disserit[1]):

' . . . *villis onerosum atque unguibus aureis*' *„aureis“ enim pronuntiandum est. in scandendo autem „reis“ syllaba non dividitur, sed „e“ littera in unitatem cum „i“ deducta per dipthongon Graeco more et ratione scripta enuntiatur“.*

Restat ut vocativi per *-eu* terminati mentionem faciam. qui cum a poetis nullo loco excepto Graecorum modo formatus sit, per dipthongum finitur, cuius pronuntiatio in dubium vocari non potest.

6. Terminationes Graecae nominativi *–ους*, *–ως*, *–ω* adeo non mutatae sunt, ut *-us*, *-os*, *o* ubique productae exstent vocales. inveniuntur haec nomina:

[1]) G.L. VI 66.

apud Lucilium: *rhinoceros* fr. 83; in Lucreti libris: *melichrus* IV 1160; in Ciceronis Arateis: *Celaeno* 35, *Argo* 126. 134. 396. 466; apud Catullum *heros* 64. 343; in libris Vergili *Panthus* II 318/9, *Amathus* X 51, *Melampus* X 320, *Selinus* III 705, *Allecto Celaeno Doto Erato* (voc.) *Io Pyrgo Spio Theano Argo Dido, Tros Androgeos Minos Athos heros Demoleos*[1]); apud Horatium: *Sappho* c. I 19. 28, *heros* a. poet. 114. 227, *Ino* ibid. 123, *Io* ibid. 124. in elegiis Tibulli nomen talis generis semel occurrit II 5. 68 *Phyto*; in panegyrico Messallae: *Melampus* 120; apud Propertium *Melampus* II 4. 7, *Minos* III 19. 27, *Tros* II 34. 7, *heros* I 19. 7, *Callisto* II 28. 23, *Calypso* I 15. 9, II 21. 13, *Ino* II 28. 23, *Io* II 30. 29, II 33. 7, *Tyro* II 28. 51; denique Ovidi libri haec praebent exempla: *Agriodus* III 224, *Melampus* III 206/08, *Minos* VII 456 sqq., *Athos* II 217, *heros* (duodetriginta locis), *Chariclo* II 636, *Ino* III 353, IV 431. 628, *Echo* III 358/9 sqq., *Melantho* VI 120, *Mantho* VI 157, *Aello* III 219, XIII 710, *Argo* XV 337.

7. Perraro nominativus nominum quorum terminatio *-ys* est, invenitur. Lucilium de Tisiphona dixisse sanctissima *Erinys* iam p. 8 vidimus. Catullus bis usus est nomine *Tethys* (64. 29. 88. 5), Vergilius *Tethys* ge. 1. 31, *Tiphys* ec. IV 34. desunt illi nominativi in Horati Tibulli Properti carminibus. Ovidius Graecam terminationem servavit in *Erinys* I 241, IV 490, XI 14, *Tethys* II 69, II 156, XI 784, *Othrys* II 221, VII 225, XII 513, *Dictys* III 615, XII 334. 337, *Libys* III 617. 676, V 328. 75, *Itys* VI 437. 620, sed uni ex infernis iudicibus nomen dedit aeque ac Vergilius (VI 566) non *Rhadamanthys* sed *Radamanthus* (IX 436), cuius nominis accusativum ab eo per *-on* terminatum esse (IX 440) plerique editores recte arbitrantur.

Nomina neutrius generis, quae graece in –ος desinunt, nunquam a poetis heroi carminis mutata sunt uno excepto: *pelagus*. nam huic terminationi par nihil inveniebatur in lingua Latina. itaque Ennius ipse hanc formam Graecam tolerare maluit quam falsa usus analogia

---

[1]) Omnes numeros adscribere longum erat. nominis *Demoleos* V. 265 nominativum Graeci *Δημολέων* tantum cognosse videntur.

e *melos* fr. A. 299 *melus* facere. post Ennium haec tantum nomina occurrunt: apud Vergilium *Chaos* VI 265, apud Horatium *melos* c. III 4. 2, *epos* sat. I 10. 43.

8. Quamquam a grammaticis discimus nominum quae Graeci per *-ων* terminant, *-n* litteram ultimam subtractam esse, ita ut *-o* terminatio fieret Latina, poetae hac quoque in re a ratione grammaticorum orationisque solutae discesserunt. nam paucis nominibus exceptis Graecam terminationem *-on* — *o* vocali producta — servabant. *Apollo* deus Romanis adeo non Graecus visus est, ut ne poetae quidem usquam *Apollon* dicerent, sed ubique *Apollo.* Lucilius et latine dixit *Macedo* (fr. 204) et graece *Icadion* (fr. 824)[1]. in libris Lucretianis nominativus horum nominum non exstat, Cicero semper graece dixit *Orion* et *Procyon*, item Catullus *Chiron Conon Oarion.* Vergilius nomina Graeca a nominibus similibus Italorum ita seiunxit, ut illis daret terminationem *-on*, his *-o*. excepit autem unum nomen Etruscum: *Tarchon*, quo novies usus est Graecorum more terminans *-on*, semel (VIII 603) latine: *Tarcho.* qua de forma nominativi Servius (ad Aen. X 153) haec exponit: '*hoc nomen ubique graece posuit excepto uno in loco, ut 'haut procul hinc Tarcho et Tyrrheni' (VIII 603), quod metri causa fecit*'.

Graecorum nomina haec inveniuntur:

Acmon Aegaeon Acron Automedon Aethon Amazon Cithaeron Charon Cydon Eurytion Haemon Idmon Laocoon Lycaon Machaon Orion Pygmalion Phlegethon Palaemon Patron Pluton Pyracmon Sarpedon Sinon Telon Thaemon Triton Ucalegon. Itali vel alius generis sunt *Hispo Rapo Umbro Mago.*

Horatius latine dixit *Laco* et *Macedo*, Graecam terminationem his in nominibus servavit: *Amphion Anacreon Ixion Laomedon Lacedaemon Orion Phaethon Procyon Polemon Porphyrion Alcon Colophon.*

In Tibulli Properti Ovidi libris cum nullum huiusmodi nomen mutatum sit, singula enumerare supersedeo.

9. Multa nomina Graeca Graecisque cum terminationibus

[1]) Coniecturam a Baehrensio factam in fr. 204 '*Andro*' omitto, quia de terminatione certi nihil scire possumus.

adhibita in nominativo casu disserendo cognovimus, quorum maxima pars speciem a lingua Latina longe diversam praebet velut nomina, quae in *-e* vel in *-eus* desinunt. eandem vel maiorem diversitatem terminationum vocativi eorum quae supra attulimus nominum ostendunt. nominum quae in -eus exeunt, vocativum *s* littera subtracta more Graecorum fieri iam p. 15 diximus. Catullus Graecos imitatus in carmine 64 *Peleu* (26) et *Theseu* (69. 133) dixit, Vergilius graece hos alloquitur heroas: *Cretheu* (XII 538), *Orpheu* (ge. 4. 494), *Proteu* (ge. 4. 447), Horatius hos: *Peleu* (a. p. 104), *Pentheu* (ep. I 16. 73), *Agyieu* (c. IV 6. 28), *Bassareu* (c. I 18. 11).

Propertius uno loco vocativum admisit: *Lynceu* (II 34. 9), saepius Ovidius, apud quem *Enipeu Macareu Orpheu Perseu Phineu Peleu Theseu Tereu Caeneu Proteu* occurrunt.

Eandem vocativi formandi rationem sequuntur nomina quorum terminatio est *-is* et *-us -u* vocali producta. vocativi eius generis occurrunt apud Catullum: *Amastri* 4. 13, in libris Vergilianis: *Thybri Iri Amarylli Alexi Daphni Moeri*[1]) *Panthu* II 322. 429, in carminibus Horati: *Tyndari Pieri Pimplei Chlori*, apud Tibullum: *Osiri* I 7. 43, in elegiis quae Lygdami dicuntur: *Minoi*, apud Propertium: *Icarioti Theti*[2]) *Pari*, in libris Ovidi: *Theti Iphi Iri Procri Bybli Penei Salmaci Themi*.

10. Terminatio nominativi pluralis apud Graecos tribus modis fieri potuit. exitus qui sunt *–οι*, *–η*, *–ες* omnes Romanis poetis adhibere licuit. sed terminationes *–οι* et *–η* latine *-oe* et *-e* factae perraro nobis occurrunt. Cicero '*Arctoe*' dicere non veritus est (Arat. 441), id quod ceteri poetae vitaverunt[3]). multo crebrior fuit apud poetas ille nominativus, cuius terminatio *–ες* Latinae quam simillima est. poetae enim hoc nominativo nullo loco vel nomine excepto usi sunt. ut illud *-es* Graecorum nominum aut ante vocalem positum *e* vocali correpta aut per positionem longum factum invenimus, ita vocalis *e* in syllaba *es* brevis est his locis: Lucreti VI (701)

---

[1]) Hac analogia commotus ec. X 42 '*Lycori*' legere malo quam '*Lycoris*', quod codd. M et P praebent.

[2]) III 7. 68 cod. Lusat.: *Thetis*, sine dubio perperam.

[3]) Ciceronis quod attuli exemplum unicum habeo, cum illud Lucilianum '*amphitapoe*' (fr. 32) fortasse melius '*ἀμφίταποι*' scribatur.

crateres, Catulli carm. 64 (15) *Nereides*, apud Vergilium in *Arcades* VIII 51. 352, X 491, XI 93. 142. 835, XII 231. 281. 551, *Cyclopes* III 644, VIII 424, *Amazones* XI 660, *Troades* V 613, *Troes* I 172, IX 168. 811, XII 231. 281. 704, *Phryges* I 468, IX 599. 635, *Thraces* III 14, *Arcades* ec. VII 4. 26, ec. X 31. 33, *Atlantides* ge. 1. 221, *Mareotides* ge. 2. 91, *Libethrides* ec. VIII 21, *Proetides* ec. VII 48, *grypes* ec. VIII 27, *naides* ec. X 10, *orchades* ge. 2. 86. cetera nomina ante consonantem posita sunt, unum terminatione ori Latino adaptatum est: *tigres* ge. 2. 151, quod nomen eodem modo latine declinatum videtur quo '*felis*' similia. Horatius Graecorum more metitur *Corybantes* c. I 16. 8, Propertius *e* vocalem corripuit in *Erinyes* II 20. 29 et *Panes* III 17. 34, Ovidius his in nominibus: *Arcades* III 210, *Nyseides* III 314, *Ismenides* III 733, IV 31. 562, VI 159, *Minyeides* IV 32, *Acheloides* V 552, *Sirenes* V 555, *Pactolides* VI 16, *Spercheides* VII 230, *Calydonides* VIII 528, *Stymphalides* IX 187, *Lelegeides* IX 652, *Maenades* XI 22, *Troes* XII 67, *Phryges* XII 70, *Troades* XIII 421. 481. 534.

Nominativum pluralem nominum neutrius generis quae in *-os* desinunt, plerique poetarum vitaverunt. quod si fieri non potuit, Graecos secuti dixerunt *mele* et *pelage*, ut Lucretius (II 412. 505, V 35, VI 619), *cete* ut Vergilius (V 822), *Tempe* ut Catullus (64. 35), Vergilius (ge. 4. 317, 2. 469), Horatius (c. I 7. 4, 21. 9, III 1. 24), Ovidius (I 569, VII 222. 371).

§ 2.

De genetivi dativi ablativi formis.

1. Illius generis genetivis quod Graeci per *-ου* terminant, poetae Romani *-i* terminationem vel *-ae* dederunt. itaque *Aeneae Anchisae Olympi Tityri* dixerunt[1]). Graecorum more flexerunt nomina quae tertiam sequuntur declinationem et ea generis feminini nomina quae in *-e* desinunt. Primo loco contemplemur genetivum cuius terminatio est *-es*. Catullus

[1]) In Lucili fr. 25 Mercerius restituit:

Ἰξιονίης ἀλόχοιο.

de Enniano '*Metioeo Fufetioeo*' vide infra.

quinque locis eum adhibuit: *Cybeles* (63. 12. 68) *Cybebes* (63. 20. 35) *Arsinoes* (66. 54), Horatius uno tantum loco Graecos imitatus *Semeles* dixit (c. I 19. 2), quod etiam apud Lygdamum qui dicitur (Tibulli lib. III 4. 5) obvium est. in panegyrico Messallae *Circes* invenimus in versu 61. codices Propertiani praebent *Helles Tisiphones Lampeties Penelopes Cytaines Erinnes Danaes Cybebes.* aliis locis editores *-ae* terminationem posuerunt codicum testimonium secuti, quod mihi minus certum videtur. qui loci sunt: I 4. 5 *Antiopae* (*Antiope* omnes codd.), I 4. 6 *Hermionae* (*hermione* AFN), II 8. 21 *Antigonae* (*Antigone* omnes codd.), II 22. 31 *Andromachae* (*andromacae* omnes codd. praeter *andromace* F), II 28. 48 *Persephonae* (*Persephone* omnes codd., *-ae* corr. Vm[2]), III 12. 27 *Circae* (*circe* omnes codd., *-cure* Fm[1], *cyrce* Vm[2]). at III 12. 38 codices praebent *Penelope* (*-es* Vm[2]), ubi metri causa forma *Penelopes* opus est, eodemque modo contra metri rationem III 12. 29:

'*Lampeties Ithacis veribus mugisse iuvencos*'

codices tradunt: *Lamphatie* F *Lamphatiae* DV *Lampethię* N neque verisimile mihi videtur Propertium in XII. elegia libri tertii *Penelopes* quidem dixisse et *Lampeties* sed *Circae* neque putare possum recte traditum esse illum versum I 4. 5:

'*tu licet Antiopae formam Nycteidos et tu*',

quo in versu Graeca nominis forma *Antiopes* ad formam Graecam *Nycteidos* multo aptior est. itaque fortasse poetae ipsius manum restituemus, si locis supra citatis Graecas exhibuerimus formas.

Ovidius Latinas terminationes haec nomina invadere non passus est, sed omnibus locis *-es* terminationem adhibuit: *Persephones Arachnes* (ter) *Boebes Hecates* (bis) *Procnes Hyries Penelopes Ioles Phoebes* (ter) *Daphnes Herses Pleiones Panopes Semeles* (bis) *Thisbes Circes* (septies) *Eurynomes Cyanes Eurydices Helles Temeses Lethes Hypsipules Anaxarates.*

Alienam ab Ovidio rationem Vergilius secutus nunquam *-es*, semper *-ae* dixit: *Andromachae* III 487, *Circae* III 386, *Cyllenae* VIII 139, *Hesionae* VIII 57, reliqui poetae iuxta Graecas formas Latinis quoque hic illic usi sunt. in Ciceronis Arateis *Helicae* est genetivus eius de quo disserimus generis (XXVI 2). Catullus *Helenae* et *Uraniae* latine declinavit,

Horatius *Circae* (ep. I 2. 23) *Penelopae* (ep. I 2. 28), Tibullus *Hecatae* (I. 2. 52).

2. Alterum genus genetivi cuius Graecam formam poetae Romani aliquoties non mutaverunt, per *-os* terminatur. quo genetivo uti iam Lucilius ausus est: fr. 25 *Thestiados*. Lucilium longo secutus est intervallo Catullus, qui *Locridos* (66. 54) et *Phasidos* (64. 3) dixit. in Vergili libris codices uno loco consentiunt in *Panos* (VIII 344). ceteris locis testimonia dubia vel incerta sunt: ec. II 14 *Amaryllidos* P, *-is* R, ec. III 81 *Amaryllidis* R (quem locum ex antiquis codicibus solus tradit R), ec. III 12 *Daphnidis* PR, *-os* testatur ars Probi[1]); *Tritonidis* II 226 tradit M, TRITON*idis* P, *Tritonidos* Macrobius[2]).

Sed quo pacto illae terminationes Graecae oriri potuerunt, nisi a Vergilio ipso profectae sunt? Graeca igitur terminatio his quidem tribus locis ec. II 14, III 81, III 12 praeferenda videtur.

Neque Horatius neque Tibullus hunc genetivum admiserunt. auctor panegyrici Messallae dixit *Atlantidos* (77). Propertius septendecim locis terminationem Graecam servavit in *Athamantidos* (bis) *Phorcidos Glaucidos*[3]) *Chloridos Briseidos Phyllidos Iasidos Inachidos Nycteidos Phasidos Thaidos Laidos Myos Nycteos Boebeidos baridos*. Ovidius dixit graece *Inachidos Phoronidos Hecateidos Tritonidos*[4]) *Phorcynidos Achaidos Titanidos Phasidos Perseidos Letoidos Pallados Asopidos Eurytidos Thaumantidos Pallantidos Nepheleidos Ityos*, sed Latinam dedit terminationem his nominibus: *Daphnidis* IV 217, *Thetidis* XI 220, *Aeolidis* XI 444.

3. Supra nullum fere exstare genetivum graece flexum nisi per *-es* vel *-os* dixi. nonnulla tamen inveniuntur nomina in –ω vel in –ως excurrentia. genetivus nominum quorum nominativus in –ω desinit, ter nobis occurrit: in Vergili Aeneide (X 199): *Mantus*, apud Propertium (II 26. 39): *Argus*,

[1]) Instit. I 4. 20.

[2]) Sat. III 4. 4 cod. Par. I, cuius testimonio terminatio Graeca non satis defenditur.

[3]) IV 3. 55 sic emendavit Scaliger, sine dubio recte. de terminatione quidem dubitari non potest.

[4]) Sed *Tritonidis* III 127.

in panegyrico Messallae (77) *Calypsus*. nominis in -ως desinentis uno tantum loco Graeca terminatio exstat in *Androgeo* apud Vergilium VI 20 forma a Charisio servata[1]), qui: '*quaeritur*' inquit '*et de Graecis, quorum genetivi diversi sunt. itaque si fuerit nominativus Androgeos, genetivus erit Androgeo, ut apud Vergilium 'in foribus letum Androgeo'* (VI 20), *sed apud eundem invenimus 'Androgei galeam'* (II 392).

Hoc igitur auctore priore loco (VI 20) a codicibus *Androgei* praebentibus recedere possumus. sed cum Vergilius altero loco *Androgei* et II 425 *Penelei* latine dixerit, fortasse etiam illo loco (VI 20) formam mutasset, si ei, ut carmina accuratius recenseret, contigisset. nominativi in Vergili libris constans forma est *Androgeos*.

E ceterorum nominum multitudine hoc loco ea tantum mentione digna habeo, quorum nominativus exit in *-eus*. nam quamquam omnes poetae genetivum horum nominum eodem modo quo grammatici praecipiunt, per *-i* vocalem finiunt, tamen *-i* vocalis cum *-e* antecedente coniuncta ubique — uno loco excepto Horati c. II 19. 14 — per dipthongum enuntiatur. hic illic genetivus Graecorum more per *-eos* terminatus exstat. genetivus altero modo flexus invenitur in Ciceronis Arateis (52) *Cephei*, in Catulli carminibus *Pelei* (64. 278)[2]), *Thesei* (64. 120)[3]), in libris Vergilianis *Idomenei* XI 265, *Ilionei* I 120, VII 249, IX 501, *Nerei* VIII 383, X 764, *Protei* XI 262, *Promethei* ec. VI 42, *Terei* ec. VI 78. quae nomina cum his locis ita tradita sint, etiam I 41 codicis Romani sequemur scripturam *Oilei*,

---

[1]) G. L. I 92.

[2]) Lachmannus (ad Lucret. IV 602 fin.) falso hunc genetivum *Pelei* cum illo veterum *Romulei* adaequare mihi videtur. nam nomina quae exeunt in *-eus*, *-e* vocalem terminationis *-ei* iam in nominativo habent. praeterea in nominibus quae in *-eus* exeunt, *-ei* terminatio nullo fere loco excepto invenitur, in nominibus quae in *-us* desinunt, perraro.

[3]) *Erecthei* 64. 229 coniecit Vossius. codices tradunt '*freti*'. *Erecthi* lectionem Buecheler fortasse rectam esse dixit (Mus. Rhen. XV 437), sed hau scio an lectio codicum '*freti*' nimis corrupta sit, quam ut ex ea talem formam concludamus.

Aliter res se habet in v. 74, ubi Catullum *Piraei* dixisse negari non potest. sed *Piraeei* nomen in oratione soluta *Piraeus* factum est, quia coniunctio vocalium *-aeus* ad pronuntiandum magis idonea erat quam *-aeeus*.

quamquam *Oili* et codex M praebet et Diomedem legisse loco sane mendose tradito[1]) concluditur: *o illi* Parisinus A et B *aiacisu illi* Monacensis. huius vero grammatici testimonium gravius ideo putare non possum, quia versum non propter hanc ipsam formam affert.

Horatius tribus syllabis usus est in *Penthei* c. II 19. 14, duabus in *Lyncei* sat. I 2. 90. apud Propertium haec exempla exstant: *Promethei* II 1. 69, *Persei* II 28. 22, 30. 4, *Capanei* II 34. 40, *Phinei* III 5. 41, in Ovidi metamorphoseon libris haec: *Nelei* II 689, *Lyncei* II 710. Graecam terminationem servarunt Propertius in *Pentheos* nomine (III 17. 24) et *Nycteos* (III 15. 12), Ovidius in *Theseos* (VIII 268) *Oileos* (XII 622).

4. Perraro Graecae terminationes dativi inveniuntur. nominum quorum nominativus exit in *-eus*, dativus et Latinorum more per *-eo* finitur et Graece per *-ei*. Catullus utraque usus est forma: *Peleo* (64. 336) *Pelei* (64. 382). eodem modo Vergilius *Typhoeo* (IX 716) et *Orphei* (ec. IV 57. ge. 4. 545. 553) dixit. nam codex R his locis falso tradit: *Orphi* ec. IV 57, *Orphaeo* ge. 4. 553, *Orpheo* ge. 4. 545; *Orphi* ex *Orphei* corruptum esse elucet. *Orpheo* vel *Orphaeo* librarius fortasse sui temporis rationem secutus scripsit. nullo modo *Orpheo* teneri potest contra auctoritatem ceterorum codicum PMG.

Propertius ubique latine declinans *Enipeo* (III 19. 13) *Prometheo* (III 5. 7) *e* et *o* vocalibus per synizesin contractis scripsit, Ovidius dativo *Persei* dixit (V 201).

5. Ablativus casus quamquam ubique eum latine formatum exspectamus, tamen nonnusquam terminatione graecissat. in nominibus quorum nominativus in *-e* exit, eandem vocalem exhibet, ut apud Ovidium: *Hesione* XI 217, *Aganippe* V 312. eodem modo ablativus nominum masculini generis quae in *-as* vel *-es* exeunt primam secuta declinationem, per *-e* terminatur a Vergilio: *Achate* I 312. 696 et ab Ovidio: *Laerte* XII 620, *Pheretiade* VIII 310, *Gange* IV 20, V 47 et ab auctore panegyrici Messallae: *Araxe* (143).

quod *-eo* terminatio nominum quae in *-eus* desinunt, in herois versibus ubique unam in syllabam contrahitur, mirum non est. qua

[1]) G. L. I 428.

de re infra videbimus. sic inveniuntur *Eurystheo* (VIII 292) et *Mnestheo* (X 129) in Vergili Aeneide, *Tereo* (VI 635) in Ovidi metamorphoseon libris. Horatius *Orpheo*, quia metrum lyricum non obstabat, *τρισυλλάβως* usus est (c. I 24. 13).

6. In genetivo et dativo numeri pluralis perraro poetae Romani Graecos imitati sunt: *chariton* (Lucret. IV 1162) *Chalybon* (Catull. 66. 48) *Cimmerion* (paneg. Messal. 64). dativo autem Graeco Propertius usus est in *Adryasin* (I 20. 12) *Hamadryasin* (I 20. 32) *Thyniasin* (I 20. 34). illud enim Ciceronis '*engonasin*' (Arat. XII 1) non tam declinationis quam nominis proprii speciem prae se fert. Catullum tali dativo plurali graece flexo 64. 287 usum esse e codicum scriptura quamvis corrupta apparet (cf. Madvig Adv. crit. II 28 sq.).

§ 3.

De accusativi formis.

1. Primum plurimum interest scire, quot locis poetae accusativum Graecorum more finxerint. nam plurimae formae Graecae quae in poetarum Romanorum operibus inveniuntur, accusativorum sunt. eodem modo quo nominativum Graecorum qui in *-ος* desinit, nominativo per *-us* latine terminato adaequaverunt poetae, accusativo Graeco qui in *-on* exit, usi sunt non quidem omnibus in nominibus sed intra certos quosdam fines. Lucretius quater adhibuit accusativum per *-um* terminatum, sed graece declinavit *Tityon* (III 984). Catullus terminationem *-on* adhibere veritus est, sed Vergilius non dubitavit dicere *arcton* (ge. 1. 138) *Tityon* (VI 595), quibus locis codices inter se consentiunt. maior pars codicum Latinam habet terminationem his in versibus: III 124 *Naxum* FP *-on* M (Probi cathol. G. L. IV 31), III 126 *Olearum* FP *-on* M, *Parum* FP *-on* M, VII 208 *Samum* FPR *-om* M. *Cytorum* ge. 2. 437 omnes codices (MPR) praebent, *Cytoron* testatur Probus (32, 16). quae nomina cum omnia sint locorum — insularum vel montium — ea in re, nisi fallor, ipsius Vergili ratio perspicitur. centies quinquies in *-um* terminatione nominum quae ad loca Graeciae non pertinent, codices Aeneidis inter se consentiunt. unde quaeritur, cum codices modo con-

sentiant modo dissentiant, utram terminationem Vergilius ipse adhibuerit. atque terminationes Latinas quae scribis notae essent, facilius tradi potuisse sponte intellegitur. quomodo autem Graeca terminatio poni potuerit a scribis pro Latina, hau video. itaque his locis quibus codex Mediceus Graecam praebet terminationem, eam reponere malo quam Latinam ceteris codicibus traditam. accedit, quod omnia nomina in quibus codices dissentiunt, ad loca Graeciae spectant. haec igitur Vergilius ita excepit e ceteris, ut in eis Graecam terminationem servaret. cetera nomina non esse locorum ex his quae afferam exemplis facile intellegitur:

Eurum Zephyrum Phoebum Priamum Xanthum Sergestum Serestum Misenum Pirithoum Tersilochum Musaeum Hippolytum Euandrum Cacum Hylaeum Pholum Nilum Aphidnum Alcandrum Clytium Demodocum Harpalycum Hebrum Orsilochum Sthenium Anchemolum Alcathoum Menelaum.

E nominibus quae sunt neutrius generis, affero: *Ilium* I 68 V 756, *Pelion* ge. 3. 94.

Eadem qua Vergilius ratione usus est Horatius in carminibus: *Rhodon* I 7. 1, *Epheson* I 7. 2, *Delon* I 21. 10, *Cypron* I 30. 2, *Tityon* III 14. 8, *Arcton* II 15. 16, *Pelion* III 4. 52, *Cnidon* III 28. 13, *Paphon* III 28. 14, *Troilon* II 9. 16, *Ilion* III 3. 18, 3. 37. de nominibus, quae in Horati carminibus latine flexa inveniuntur, infra disseram.

Tibullus graece dixit *Ilion* II 5. 22, Propertius *Patroclon* II 8. 33, *Naxon* III 17. 27, *Horon* IV 1. 78, *Delon* IV 6. 27. creberrima haec terminatio est apud Ovidium:

Tenedon Arcton Lesbon Delon Naxon Rhodon Crocon Sisyphon Pegason Cerberon Erymanthon Siphnon Syron Andron Clyton Samon Daedalon Meleagron Paphon Eupalamon Caucason Acacon Rhadamanton Cragon Pharon Icelon Cnidon Clyton Pactolon Aesacon Orion (XII 262) *Hippason Phlegraeon Cyllaron Tectaphon Telephon Coeranon Ennomon Polyphemon Aeolon Hyacinthon Tyron* — *Pelion* I 155 VII 352, *Maenalon* II 415. 442, *Rhegion* XIV 48.

2. Multo maior est numerus nominum per *-es* et *-e* terminatorum quae in accusativo *-en* litteris finiuntur. Ennium (fr. A. 31) *Anchisen* dixisse ut credam, non adducor: *Anchisam* ei tribuendum esse censeo. Philargyrio enim, qui hoc ut Ennianum

citat (comment. in georg. III 35) formam in Vergili libris usitatissimam in mentem venisse suspicor. Vahlenum sequor, qui fr. A. 328 *Leucatam* e codicum scriptura corrupta (Prisciani I 541 H) *leucatan leocaten leucatem* restituit. nam e *leucatan* et *leucatem Leucatam* ab Ennio dictum esse recte concluditur. fortasse Vergilianum illud '*fervere Leucaten*' scribas quosdam commovit, ut hac forma Ennium quoque usum esse putarent, unde vitium in codices irrepsit.

Lucilius, quoad potuit, Graecos imitatus his quoque in nominibus Graecam terminationem adhibuit: *Carneaden* (fr. 38) et *scholen* (fr. 570)[1]. in Catulli carminibus haec apparent exempla: *Acmen* 45. 1. 21, *Amphitriten* 64. 11. hoc loco codices praebent *Amphitritem* vel *Amphitrite.* utrumque ex eadem scripturae forma falso ortum est. itaque haec nomina certa habes, minus certum: *Booten* 66. 67, quamquam hanc scripturam codicis archetypi fuisse e consensu lectionum codicis G (*boothen*, quod *g* correxit in *boothem*) et O (*bootē*)[2]) efficitur. sed de hac forma infra pluribus agam.

Vergilius Graecam terminationem ubique adhibuit, itaque exempla in eius libris suppetunt: *Acesten Achaten Anchisen Priamiden Menoeten Buten Alciden Epytiden Aeoliden Aeaciden Polyboten Laomedontiaden Antiphaten Gygen Tyren Oroden Orsen Hydaspen Erichaeten.* erraruut codices duobus locis X 778. 779, quibus *Antorem* tradunt (MRP vel NR). qui error quo modo invaserit, iam Servius recte cognovit, cum ita hac de forma disserit: '*erit nominativus hic Antores, quomodo Diores, nam si Antor fuerit nominativus, metri ratio non procedit. omnia enim Graeca nomina -or terminata in obliquis casibus corripiuntur*'. eodem e fonte hausisse videtur Probus qui dicitur[3]. his enim verbis *Antoren* testatur: '*quidam putant Vergilium contra rationem propriorum produxisse "Herculis Antorem comitem", sed errant: nam hic Antores declinavit, non Antor, sicut hic Diores*'.

Haec quoque nomina certa traduntur: *Asbyten Aulesten Dioren Euphraten Hippodaten Laden Niphaten Oaxen Oniten*

---

[1]) *Scholen* Lachmannus recte e codicum *scolem* vel *scollem* emendavit.

[2]) Cf. infra p. 27 adn. 2.

[3]) Probi catholica I 25. 28. G.L. IV 12.

Thymoeten. in dubium vocari possunt haec exempla, quamquam vix errabimus Graecam terminationem restituentes: I 113 *Oronten* R *-em* M. sed Charisius *Oronten* comprobat optime[1]: '*hic Oronta cum latine reformatur et hunc Orontam dicimus. nam si non reformatur, Oronten poterimus dicere, ut Vergilius: . . . fidumque vehebat Oronten*' itaque altero quoque loco (VI 334), ubi Orontae nominis accusativus exstat, cum codice P contra id exemplar quod secuti sunt codices MR et Priscianus, *Oronten* legimus.

Alius nominis duplici modo accusativum terminavit Vergilius. nam et *Daren* dixit (V 456) et *Dareta* (V 460/63. 476, XII 363), quamquam Graeci *Δάρητα* declinant. *Dareta* a versu 456 libri V quamquam propter metrum non alienum est, tamen facere non possumus quin Charisium hoc quoque loco sequamur, qui testatur Vergilium *Daren* dedisse pro *Daretem*, quamquam nomina huius generis tertiam declinationem sequuntur[2].

Omnia nomina quorum nominativum Graecum per *-e* terminatum retinuit Vergilius, in accusativo apud eum exeunt in *-en*, ut *Andromachen Hermionen Hecaten Barcen Beroen Eriphylen Euhadnen Pasiphaen Homolen Liparen Leucaten Hippolyten Alcippen Erigonen Eurydicen Pasiphaen Pallenen Rhodopen* (viginti quattuor locis). in Horati carminibus multa reperiuntur exempla: *Merionen Tydiden Alciden Laertiaden Thyesten Tiridaten Panthoiden Phrahaten Mysten Gygen Scythen Anchisen.* minus certo tradita sunt: *Bellerophonten* c. IV 11. 28, quo tamen in nomine

---

[1]) G.L. I 20.

[2]) Supra dixi compendium ˜ vel ˉ pro *m* littera positum iure in *-n* rescribi posse, quod nunc probabo argumentis. *Acesten* sic invenitur I 558. 570, V 531. 746. *Acestē* praebent codices MR V 540, *Aceste˜* M V 30. *Achaten* invenimus X 332, *Achatē* scribunt MR I 644, *Menoeten* tradunt codices V 161. 173, *Menoete˜* per compendium M XII 517. conferantur quae sequuntur: XII 509 *Dioren* PR *Diore-* M. scribae compendium omiserunt in *Menoete* M (V 173) *Hydaspe* M (X 747), falso rescripserunt in *Nifatem* M (ge. 3. 30), quo loco R *Niphatē* praebet. itaque terminationem *-em*, ubicunque nobis occurrit nominum quorum genetivum per *-ου* terminarunt Graeci, e compendio falso rescripto ortam esse non sine iure concludemus. quae cum ita sint, nihil addendum est de codicum lectione: *Orontem* M (I 113) MR (VI 334) *Anchisem* M (II 747) *Antorem* MR (X 779) MPR (X 778) *Asbutem* P (XII 362) *Thymoetem* M (XII 364).

dubitari non potest quin *-en* terminatio tuenda sit contra codices qui *-em* tradunt, et *Geryonen* c. II 14. 8, cuius nominis accusativus in maiore parte codicum per *-em* terminatur. cum Graeci et *Γηρυών* et *Γηρυόνης* dicant, in accusativo latine et *Geryonen* et *Geryonem* dicere licet. neque tamen video, qui fieri potuerit, ut nonnullis codicibus *-en* traderetur, nisi scribae hanc terminationem in libris repperissent. nam *-em* ex *-en* factum esse multo mihi verisimilius videtur quam *-en* ex *-em*.

In saturis et epistulis Horatius hunc accusativum minime vitavit: *Piramiden* s. I 7. 12, *Pyladen* s. II 3. 139, *Peliden* ep. I 2. 12, *Atriden* ep. I 2. 12, *Lycamben* ep. I 19. 25, *Antiphaten* a. p. 145.

Non minus saepe usus est accusativo graeco nominum generis feminini quae in *-e* desinunt. invenimus in carminibus *Mytilenen Helenen Penelopen Circen Lalagen Europen Chloen Pholoen Thracen Danaen Rhodopen Creten Lycen Hippolyten*, in saturis: *Hecaten* (I 8. 33) *Tisiphonen* (I 8. 34).

Tibullus hunc accusativum uno loco admisit: I 7. 28 *Memphiten*. auctor panegyrici Messallae *Antiphaten* Graece declinavit. aliquanto crebriores sunt hi accusativi apud Propertium: *Aesoniden Alciden Euphraten Ixioniden Menoetiaden Oresten Persen Praxitelen — Antiopen Cybeben Dircen Heben Hellen Leucothoen Meroen Penelopen.*

Excellit autem inter poetas multitudine harum formarum Ovidius. inveniuntur apud eum: *Acesten Achaemeniden Actoriden Aeaciden Aeneaden Aeoliden Aesoniden Alemoniden Amphitryoniaden Ampyciden Booten Buten Cometen Coroniden Deioniden Hippodaten Hippomenen Hylen Iliaden Iphitiden Menoeten Oleniden Palameden Peliden Poeantiaden Politen Priamiden Procrusten Pyracten Sperchioniden Tagen Tydiden — Aetnen Alcyonen Amymonen Anaphen Anaxaraten Antigonen Asterien Chrysen Circen Clymenen Clytien Creten Cyanen Cyllenen Danaen Dircen Dryopen Ephyren Erigonen Europen Eurydicen Gorgen Hecaten Helicen Hesperien Hippodamen Ianthen Idalien Inarimen Iolen Issen Leucothoen Limyren Mnemosynen Nioben Nyctimenen Ocyrrhoen Oeten Parthenopen Pasiphaen Perimelen Persephonen Pitanen Prochyten Procnen Psammathen Rhodopen Semelen Sparten Taygeten Zanclen.* accedunt nonnulla appellativa: *harpen* V 69, *phocen* VII 389, *nymphen* XIV 333.

3. Eorum quoque nominum quae in nominativo in *-as* desinunt genetivo graece in *–ου*, accusativus plerumque Graecorum more flectitur. Lucilius eodem modo quo postea grammatici praecipiunt, *Tiresiam* (fr. 172) dixit. a posterorum usu terminatio Latina aliena erat. Vergilium quidem non offenderunt accusativi qui sequuntur: *Bitian Gyan Hylan Iarban Idan Iollan Lichan Menalcan borean. Aenean* forma in triginta octo versibus nobis occurrit, quibus locis codex R sexies *Aeneam* praebet, quod vitium esse e versu IV 214 apparet. hoc enim in versu metri ratione postulatur, ut synaloephe in nomine *Aeneam* vitetur. dubium esse potest, utrum in versu X 561 codices PV sequamur an MR, quorum alteri *Lucan* alteri *Lucam* tradunt. cum autem nominativus *Lucas* posteriore demum tempore inveniatur, cum Ribbeckio *Lucam* probo. certe Latinam voluit terminationem Vergilius X 562, ubi codices RV *Numam* tradunt, MP² NVMAN, P¹ NVMA. Propertius his accusativis usus est quattuor tantum in nominibus: *Hylan Borean Philetan Aenean* neque multo plures Ovidius admisit: *Phlegyan Idan Lichan Eurotan Midan Brotean Lycotan* XII 350[1]) *Aenean Cinyran* VI 98. X 343. 438[2]).

Ovidius adeo adamavit Graecas terminationes, ut nominibus generis feminini quae in *-a* desinunt, saepius Graecam terminationem *-an* daret: *Andromedan* IV 671. 757, *Cillan* XIII 174, *Crimisan* XV 52. ante Ovidium Lucretius quidem *homoeomerian* (I 830/34) dicere ausus est, sed ipse se egestate coactum esse patrii sermonis fatetur; post Lucretium unius in Properti elegiis uno loco haec forma accusativi exstat: II 1. 19 *Ossan*.

4. Subiungo accusativum cuius *-in* est terminatio vel *-yn*. non prius hae formae inveniuntur quam in Catulli carmine 63. 42. 88: *Attin*. omnibus fere locis Vergilianis quibus nomina eius quod tractamus generis in accusativo casu exstant,

---

[1]) Ex emendatione antiqua Heinsius *Lycotan* scripsit.

[2]) De his locis dubitatur, utrum *-an* legendum sit an *-am*. VI 98 cod. M *cinyram* praebet, quamquam fieri non potest, ut in hunc versum:

'*qui superest solus Cinyran habet angulus orbem*'

Cinyram recipiatur. itaque ne ceteris quidem locis codicem M nos sequi aequum est, cum poetae haec nomina in accusativo omnino non latine formaverint.

dubium est, utra terminatio recipienda sit, Graeca *-in* an Latina *-im*. excipiuntur nomina *Chromin* et *Parin* (X 705, XI 675), quae Graeco more declinata esse omnes codices testantur. discrepant codices his qui sequuntur locis: IX 762 *Phalerim* MR *-in* P, V 116 *Pristim* FR *-in* MP, VI 443 *Procrim* M *-in* PR Servius, IX 776 *Prytanim* MR *Prytanin* P, XII 513 *Tanaim* MP *-in* R, V 797 *Thybrim* FMR *-in* P, ec. II 73 *Alexim* PR, ec. II 1 *Alexim* P *-in* R, ec. V 86 *Alexim* R *-in* P, ec. VII 7, VIII 68. 72. 76. 79. 84. 90. 93. 94. 100. 102. 104 *Daphnim* MP, ec. VIII 85 *Daphnim* P *-in* M, ec. II 26 *Daphnin* P DAPHNI R, ec. V 20. 51 *Daphnim* P *-in* R, ec. V 52 *Daphnin* R *-im* P, ec. VIII 98, IX 53 *Moerim* MP, ec. IX 54 *Moerem* (*e* alt. corr. in *i*) M *-in* P, ge. 1. 517 *Tanaim* MR, ec. IV 32 *Thetim* P *-in* R Charisius (G.L. I 89), ec. VII 69 *Thyrsim* *-in* P -ī M. videas velim codices scripturis adeo fluctuare, ut iidem alio loco Graecam alio Latinam praebeant terminationem. mihi quidem verisimillimum videtur Vergilium omnium nominum de quibus codices ullo loco dissentiunt, accusativo terminationem *-in* dedisse, qua saepius in libris vestustioribus per compendium scripta error codices invasit, quia illa lineola pro *n* littera posita falso *m* littera facta est. neque tamen Vergilium accusativum Latino quoque ori aptum reddidisse negaverim, cum aliquoties accusativus qui in *-im* excurrit, magis idoneus videretur, qui in versu poneretur. itaque non solum *Abarim Athesim Irim Leucaspim Opim Osirim Phasim Sagarim Sybarim Tigrim* cum omnibus codicibus lego, sed etiam ubique *Thybrim*, quod nomen supra attuli in incertis, a Vergilio adhibitum esse puto, quia septem locis e quibus uno *-im* in synaloepha est, *-im* traditur, uno tantum *-in* solo in codice P. Non indigna sunt, quae memorentur nomina *Daphnis Thetis Paris Thybris*, quorum genetivo apud Graecos una syllaba accrescit. Vergilius autem non *Daphnidem Thetidem* declinavit, sed *Daphnim Thetin*. nominis quod est *Paris*, accusativum et *Parin* fecit et *Paridem* (V 370).

Dubitari non potest quin Vergilius nomina quae in *-ys* desinunt, in accusativo more Graeco terminaverit. nam licet terminatio *-im* Latinis nota ac genuina visa sit, tamen *-ym* nusquam invenerunt in declinatione neque suae neque Graecae

linguae. qua de causa codicum errores crebriores non sunt. *Capyn* (I 183) *Ityn* (IX 574) omnes codices praebent, *Halyn* (IX 765) tradit P obstantibus codicibus M et R in quibus *Halym* traditum est. *Othryn* (VII 675) legimus in R, *Othrym* in PV, *Otrum* in M. sed et *Halyn* et *Othryn* suis locis multo aptiora sunt ad cetera nomina Graeca quam *Halym* vel *Othrym*. conferantur duo illi versus in quibus inveniuntur: VII 675: '*descendunt centauri Homolen Othrynque nivalem linquentes* . . .' IX 765: '*addit Halyn comitem et confixa Phegea parma*'.

Horatius ne in saturis quidem veritus est terminationem Graecam *-in* praeferre Latinae in *Tanain* (I 1. 105) et *Eupolin* (II 3. 13). in carminibus paulo saepius hoc casu Graeco usus est: *Sibarin* I 8. 2, *Tanain* III 10. 1, IV 15. 24, *Memphin* III 26. 10, *Damalin* I 36. 17. uno loco accusativus qui *-yn* litteris terminatus est, in carminibus occurrit: *Ityn* IV 12. 5.

Tibulli elegiae *Osirim* (I 7. 27) praebent; Propertius utramque terminationem adhibuit. dixit enim *Anubin Phasin Tanain Thyrsin Daphnin Alexin Parin Ityn*, sed *Adonem*. uno nomine excepto '*Anubin*' iisdem usus est quibus Vergilius. Ovidius nova nomina induxit suos in libros: *Charybdin Burin Acin Procrin Athin Clanin Abarin Busirin Prytanin Chromin Elin Themin Irin Sybarin Parin Iphin Thetyn Erinyn Othryn Ityn*.

5. Quantum poterant, poetae cavebant, ne nominis feminini generis cui Graeca terminatio *–ω* est, accusativo uterentur. exceptum est *Gorgonis* nomen, quod in omnibus casibus Latinam declinationem tertiam sequi potuisse manifestum est. quinque locis Vergilianis et Ovidianis e tot milibus versuum accusativus talium nominum invenitur Graeco more finitus *-o* vocali, in Aeneide *Dido* (IV 383) *Allecto* (VII 324), in metamorphoseon libro I *Io* (583. 628. 629). aliis locis Vergilius pro accusativo nominis *Dido* alia nomina posuit, ut I 674 '*reginam*', IV 465 '*furentem*'. si codices recte tradunt, Ovidius in heroid. VII 133 accusativum *Didon* fecit; fortasse quia nomen Graecum non esse novit, hanc ei terminationem dare ausus est.

6. Accedimus ad ultimam terminationem accusativi *-a*, de qua infra ex nobili Varronis testimonio accuratius mihi agendum erit. usitatissima erat apud poetas, ut saepissime nobis occurrat

et ne Ennium quidem offendisse videatur. nam et Ennius et Lucilius *aethera* declinarunt (Enn. fr. 386, Lucil. fr. 599) eosque secutus Cicero Arat. 134, qui praeterea *aera* (48) et *Persea* (20) dixit. crescit numerus formarum Graecarum in libris Lucretianis, in quibus unum ex omnibus nominibus quae Graeci in accusativo per *-a* terminare solent, latine declinatum est: *Tyndaridem* I 464. cetera omnia in *-a* vocalem desinunt: *Acherunta Magneta Phaethonta aera aethera lampada prestera.*

sed omnia nomina quae apud poetas posteriores apparent, afferre placet, ut quantopere poetae Romani Graecas formas amaverint, eluceat. in Catulli carminibus inveniuntur: *Propontida Amathunta aethera Pelea Thesea Minoa*, in Vergili libris: *Gorgona Lacedaemona Ixiona Noemona Imaona Calydona Emathiona Helicona Ladona Oriona Sidona Acheronta Demophoonta Laocoonta Medonta Calchanta Erymanta Mimanta Pallanta Arcada Hectora Astyanacta Simoenta Salamina Dareta Phereta Tyndarida — Amaryllida Phyllida Pana — aegida aera aethera cratera lampada paeana thoraca — acalanthida*[1]). — *Anthea Caenea Chlorea Cissea Crethea Lyncea Mnesthea Phegea Rhoetea Salmonea Thesea Terea. Eurysthea Nerea Orphea. -ea* vocales contractae sunt in unam syllabam in *Orphea* ec. VI 30, *Typhoea* ge. 1. 279, *e* vocalis producta est in *Ilionēa* I 611, *Idomenēa* III 122.

Horatius has formas praebet: *Nestora Acheronta Plutona Agamemnona Salamina Lycorida Iapyga Orphea Promethea Pelea aegida aera aethera heroa* in carminibus, *Cyclopa Hectora Memnona Platona Helicona Protea Anacreonta* in epodis epistulis saturis.

Tibullus *Pelea* (I 5. 45) vitare non potuit; in panegyrico Messallae *Nestora Nerea aera* reperiuntur, in Lygdami quae

[1]) Sed Latinam terminationem dedit his nominibus: *Sinonem* II 79, *Tarchonem* XI 727, *Abantem* X 427, *Paridem* V 370, *Dryopem* X 346, *Meropem* IX 702, *chlamydem.* Ribbeckium non sequor, qui auctoritate Lachmanni (ad Lucret. III 382) commotus ge. 3. 338 contra codicum auctoritatem, quorum FMR ALCYONEN, P ALCYONE tradunt, *alcyonem* scripsit. Vergilium potius nomen feminae mutatae ad avem hoc loco transtulisse puto, sicut hirundini *Procnae* nomen dedit ge. 4. 15.

dicuntur elegiis *Naida.* crebrior huius formae usus est apud Propertium. Graece enim flexit: *Iliada Pallada Salmonida Briseida Minoida Colchida Phyllida Androgeona Helicona Agamemnona Amphiona Babylona Pythona Thermodonta Acronta Oromedonta Simoenta Polydamanta Atlanta Pana Hectora Castora Thesea Orphea Penthea Nirea paeana.* Propertium ac Vergilium Ovidius aliquanto superavit, cuius in libris inveniuntur: *Prothoenora Phobetora Hectora Nestora Antenora Alastora Polymetora Elpenora; Lycaona Tritona Pythona Aegaeona Helicona Caulona Chirona Amphiona Actaeona Ixiona Palaemona Polydaemona Damasicthona Calydona Laomedonta Pandiona Cromyona Pelagona Philemona Erysicthona Iasiona; Acheronta Daemoleonta Dolona Agamemnona Noemona Thoona Acmona; Persida Dorida Epimethida Tritonida Sidonida Coronida Cadmeida Phorcynida Daulida Psophida Asida Nycteida Asopida Deoida Bisaltida Macareida Titanida Pirenida Erecthida Curetida Baucida Triopeida Calydonida Mycenida Nereida Galanthida Byblida Miletida Cebrenida Aulida Phaethontida Dymantida Dodonida Leucada; Athamanta Dryanta Periphanta Polydamanta Paeona Pana Pallada Troezena Syringa Amathunta Laelapa Phaethonta Minoa Styga Ceyca Ampyca. Nerea Protea Penthea Persea Cephea Phinea Hypsea Molpea Terea Aegea Pelea Thesea Oenea Caenea Orphea Morphea Ryphea Toxea Sminthea Capharea Typhoea* (*e* et *a* vocalibus in unitatem deductis) *adamanta aegida aera aethera cratera lynca oreada.*

7. Iam oritur quaestio, quomodo poetae accusativum nominum in *–ως* apud Graecos exeuntium terminaverint. Catullus uno in versu (66. 46) tali accusativo usus est:

'*per medium classi barbara navit Athon*',

Vergilius duobus locis:

XII 513: '*ille Talon Tanainque neci fortemque Cethegum*'
ge. 1. 332: '*aut Athon aut Rhodopen aut alta Ceraunia telo*',

Ovidius in metamorphoseon XI 554:

'*nec levius quam si quis Athon Pindumve revulsos*'.

Haec nomina a Graecis in *–ω* finiri solent, quamquam non desunt loci quibus *–ων* exstet. si Romani alteram terminationem *-on* adhibere voluerunt, *-o* vocalem produci oportebat. ut autem *-on* omnibus fere locis in positione positum est, ita apud Ver-

gilium in *Athon* corripitur. ac multi quidem viri docti magnopere operam dederunt, ut aut emendarent, quod vitium putabant esse scribarum, aut Vergilium ipsum non sine consilio ita scripsisse argumentis confirmarent. Heinsius e Theocriti versu VII 77:

'Ἢ Ἄθω ἢ Ῥοδόπαν ἢ Καύκασον ἐσχατόωντα'

Atho scribendum esse coniecit *o* vocali ante vocalem correpta. neque desunt exempla quibus probari possit Vergilium tales vocales longas corripuisse ante vocales, velut V 261:

'*victor apud rapidum Simoenta aut Ilio alto*'.

Sed et accusativum qui in *-o* exit, perraro admissum esse supra diximus et codicum testimonium nihili faceremus, si *Atho* scriberemus. accedit, quod nominis quod est *Talos* accusativum Vergilius eodem modo *Talon* flexit. denique iam Valerius Flaccus (I 164) in suo Vergili codice *Athon* scriptum invenit, cum illud Vergilianum ita citet:

'*aut Athon aut Rhodopen* . . .'

Nam hunc versum e Vergilio expressum esse patet. ac ne Forbigeri quidem sententia (in nota ad hunc versum prolata) probanda est, qui Wagnerum secutus hoc modo probare conatus est *Athon* pro *Athum* positum esse:

'*Wagner praeterea provocat ad Servii silentium, praesertim cum is Aen. XII 701 diserte doceat Athos in brevem exire syllabam concinente Prisciano* etc. . . . . *Equidem vero eo minus dubitavi codicum lectionem restituere, cum Graecam formam Athon (pro Romana Athum . . .) non solum apud pedestris orationis scriptores sed etiam apud poetas codices tueantur*'. Servium a vero longe aberrasse, cum adnotet (XII 701) '*Athon: haec est vera lectio. nam si Athos legeris, brevis est et versus non stat*' e multis aliis versibus cognosci potest, in quibus nomina quae graece in *-ως* desinunt, longam vocalem servarunt ut:

X 250: '*Tros Anchisiades* . . .'
II 371: '*Androgeos offert nobis socia agmina* . . .'
VI 432: '*quaesitor Minos urnam movet* . . .'

Vergilium igitur in *-os* terminatione brevi tantum syllaba usum esse nullo modo probari potest neque XII 701 *Athos* offendit:

'*quantus Athos aut quantus Eryx* . . .'

Accusativum in *-on* desinentem poetae praeferebant per *-o* terminato, quia similis erat accusativo Graecorum more terminato nominum quae Graece in *-ος* excurunt. sed cum terminatio *-on* producta vocali insolita esset, plerumque syllaba in positione collocata in dubio reliquerunt, utrum vocalis longa esset an brevis. Vergilius in *Athon*:

'*aut Athon aut Rhodopen aut alta Ceraunia telo*'

vocalem *o* corripuit, cum versum similem illi versui ec. VIII 44:

'*aut Tmaros aut Rhodope aut extremi Garamantes*'

faceret; namque si alio modo *Athon* versui inseruisset, similitudo pessumdata esset. ceterum eclogae versum illum ad exemplar Theocriti factum esse VII 77:

'ἢ Ἄθω ἢ Ῥοδόπαν ἢ Καύκασον ἐσχατόωντα'

exitu versus satis apparet.

8. Restat ut cognoscamus, quomodo poetae Romani accusativum pluralem nominum Graecorum formaverint. hunc non mutabant, si nomina tertiam declinationem Latinam sequebantur. itaque in Enni reliquiis *crateras* (fr. A. 511) nobis occurrit, in Ciceronis Arateis (XXIX) *Hyadas*, apud Lucretium *presteras* (VI 424), apud Catullum *Cycladas* 4. 7, *Thyadas* 64. 391. huius formae exempla inveniuntur in Vergili operibus: *Cyclopas Cycladas Lelegas Caras Arcadas Garamantas Troas Aonas crateras hyadas lebetas tapetas thoracas tripodas* — *crateras* (ec.) *dryadas* (ec.) *hyadas* (ge.) *pleiadas* (ge.) *heroas* (ec.), multa apud Horatium in carminibus: *Hyadas Cycladas Thyiadas Arabas Titanas Troas lyncas tripodas*, in saturis et epistulis *Arabas heroas*. Tibullus duobus locis accusativo plurali usus est I 4. 61/62 *Pieridas*, IV 2. 6 *lampadas*. in panegyrico Messallae *Laestrygonas* (59) in Graecam terminationem exit. neque multo plura inveniuntur in Properti elegiis: *Iliadas Titanas heroidas ephemeridas alcyonas heroas*. in Ovidi libris huius accusativi formae exstant: *Achaidas Arabas Cephisidas Caras Cecropidas Dardanidas Erymanthidas Gigantas Hyadas Inachidas Myrmidonas Minyeidas Magnetas Pirenidas Phoenicas Propoetidas Telchinas Troas Symplegadas Phaestiadas Athamanas dryadas hamadryadas lyncas naiadas*.

Accusativus pluralis nominum quae secundum primam alteramve declinationem flectuntur, latine in *-os* et in *-as* desinit.

Haec sunt quae poetae Romani eius quod circumscripsimus temporis e Graecis deprompserunt. nonnulla tamen addere opus est de incertis quibusdam nominibus.

Vita.

Ludovicus Sniehotta natus sum Olsnis a. d. III. Id. Jun. anni 1880 patre Eduardo matre Anna e gente Kraemer, quos parentes dilectissimos adhuc servavit incolumes Deus Optimus Maximus. Fidei addictus sum catholicae. Primis litterarum elementis imbutus gymnasium Olsnense vere anni 1890 adii, quod maturitatis testimonium adeptus vere anni 1899 reliqui et Vratislaviam me contuli, ut studiis philologicis vacarem. scholis interfui philologicis philosophis historicis, per sex semestria proseminarii et seminarii regii philologici eram sodalis. ad exercitationes archaeologicas me admisit Foerster ad historicas Cichorius.

Praeceptorum omnium imprimis Cichorii Foersteri Nordenii Skutschii memoriam qui studiorum meorum fautores exstiterunt egregii pio gratoque animo colam.

Theses.

1. In Aristophanis Acharnensibus v. 576 cum Thierschio legendum est: ‘*τῶν πτίλων καὶ τῶν λόφων*’.
2. In Aristophanis Acharnensibus versus 576. 1103. 1107 illustrari possunt vasculo Asteae (Mon. dell’ Instit. VIII tab. X), in quo Hercules furens pictus est.
3. In Aeschyli Choephoris vers. 32 lectio codicis M retinenda, pro *γὰρ* autem *δὲ* ponendum est:

   ‘*τορὸς δὲ Φοῖβος ὀρθόθριξ*’.
4. Contra Woelfflinum (Archiv f. lat. Lexicogr. u. Gramm. vol. IV pag. 260) sermonem libelli qui fertur Silviae de peregrinatione ad loca sancta ab usitato sermone magis in syntaxi quam in declinatione recedere contendo.
5. Signum aeneum F litterae simile, quod ab Ottone Rossbach depictum est in ‘Griechische Antiken des archaeologischen Museums in Breslau’ — Breslau 1889 tab. II fig. 4 —, sigillum esse medici puto.

Maretzke & Märtin, Trebnitz i. Schles.